2649.

TOWARZYSTWO MIESZCZAN CHRZEŚCIJAŃSKICH „GWIAZDA“ W PRZEWORSKU 1892—1926.

z krótkim szkicem dziejów miasta Przeworska

Z OKAZJI

Obchodu uroczystości 35-letniego istnienia Towarzystwa

napisał

Jan Krogulecki
członek „Gwiazdy“.

DOCHÓD ZE SPRZEDAŻY PRZEZNACZONY NA RZECZ BIBLJOTEKI „GWIAZDY“.

1926.
NAKŁADEM TOWARZYSTWA »GWIAZDY« W PRZEWORSKU.
W drukarni Ludwika Styrny w Tarnowie.

Cena 1. 20

TOWARZYSTWO MIESZCZAN CHRZEŚCIJAŃSKICH

„GWIAZDA“

W PRZEWORSKU

1892 — 1926.

z krótkim szkicem dziejów miasta Przeworska

Z OKAZJI

Obchodu uroczystości 35-letniego istnienia Towarzystwa

napisał

Jan Krogulecki

członek „Gwiazdy“.

DOCHÓD ZE SPRZEDAŻY PRZEZNACZONY NA RZECZ BIBLJOTEKI „GWIAZDY“.

1926.

NAKŁADEM TOWARZYSTWA »GWIAZDY« W PRZEWORSKU.

W drukarni Ludwika Styrny w Tarnowie.

Nr inwent. 2649.

MUZEUM W PRZEMYŚLU

94+06

TREŚĆ:

I. Szkic do monografji historycznej m. Przeworska.
II. „Gwiazda“ w Przeworsku 1892 — 1926. Powstanie i rozwój w okresie 35-letnim.
III. Spis członków „Gwiazdy“ z pierwszego roku istnienia T-wa.
IV. Spis członków w roku jubileuszowym.
V. Program uroczystości jubileuszowych.

SZKIC

do monografji historycznej m. Przeworska

zebrany na podstawie materjałów i zapisków, znajdujących się w aktach Magistratu Przeworskiego.

Trudność w zebraniu na miejscu w Przeworsku dat historycznych, odnoszących się do dziejów Przeworska, powoduje ta okoliczność, iż najstarsze dokumenty i pierwsze przywileje królów polskich, dotyczące tych dziejów, znajdują się obecnie w archiwum aktów grodzkich we Lwowie. Są to dokumenty erekcjonalne, przywileje królów do Stefana Batorego włącznie, oraz ważniejsze akta urzędu burmistrzowsko-radzieckiego.

Z dokumentów tych, lecz niestety nie ze wszystkich, znajdują się obecnie w aktach miejskich krótkie wyciągi lub n. p. wzmianki co do ogólnej treści przywileju. Natomiast późniejsze przywileje w oryginale oraz akta, począwszy od połowy XVI. wieku, znajdują się na miejscu, jednak nie w komplecie, lecz wykazują duże luki i wymagają należytego uporządkowania.

Na podstawie powyższych źródeł oraz na podstawie wzmianek o Przeworsku w rozmaitych pracach historycznych, dzieje m. Przeworska dadzą się odtworzyć w następujących punktach zasadniczych.

Początek osady, nazwanej później Przeworskiem, jej pierwotna nazwa są historycznie niepewne; oznaczyć je można z pewnem prawdopodobieństwem na XI. lub XII. wiek, w którym to czasie Przeworsk należał do Ziemi Przemyskiej. Już kronika Wincentego Kadłubka wspomina o Przeworsku. W aktach miejskich znajduje się wzmianka pod rokiem 1363 o potwierdzeniu pierwotnego przywileju, którego daty wzmianka ta nie podaje, lecz nazywa go przywilejem erekcjonalnym Jana z Tarnowa, kasztelana sandomierskiego, nazywając tegoż »primus Civitatis Fundator«, a więc pierwszym założycielem miasta.

W każdym razie osada ta musiała być już znaczną i komunikacyjnie ważną, jeżeli za czasów Kazimierza Wielkiego została opasaną murem i otrzymała prawo magdeburskie, jakkolwiek Przeworsk nie był wówczas eszcze miastem, lecz osadą (villa).

Władysław Jagiełło podnosi Przeworsk do rzędu miasteczek (oppidum), daje przywilej na 3 roczne jarmarki oraz przyznaje urzędowi burmistrzowsko - radzieckiemu i sądom miejskim ius gladii, prawo miecza, czyli karania śmiercią przestępców przez ten sąd osądzonych. Równocześnie wyłączono mieszkańców Przeworska z pod bezpośredniej jurysdykcji palatynów i kasztelanów Przeworskich, których zamek znajdował się wówczas mniej więcej w tem miejscu, gdzie obecnie znajduje się gorzelnia i folwark Podzamcze.

Kazimierz Jagiellończyk podnosi Przeworsk do rzędu miast (civitas zamiast oppidum) i wogóle na erę Jagiellońską przypada największy rozkwit miasta, jak to zresztą miało miejsce i z innemi miastami w Polsce. Każdy z Jagiellonów potwierdza przywileje swych poprzedników dotyczące miasta lub też poszczególnych cechów, rozszerza je i uzupełnia, jakkolwiek już w tym czasie rozpoczyna się wzrost praw i przywilejów stanu szlacheckiego przeważnie kosztem miast.

Przeworsk w tych czasach, mający w obrębie murów, jak ówczesne wszystkie miasta obronne, za mało miejsca do rozbudowy, otacza się wieńcem przedmieść, zwanych: kańczudzkie, próchnickie, jarosławskie i łańcuckie, posiada własny las (zwany Alnetum, gdzie dziś folwark Aleksandrów i przysiołek Burdasz), sięgający do łąk i pastwisk miejskich na przedmieściu kańczudzkiem. Na łąkach i pastwiskach miejskich, leżących ku rolom wsi Gorliczyny, zwanej wówczas Arnultową lub Klimuntową Wolą, powstaje osada należąca do miasta, zwana Chałupki, albo Świnimost, której mieszkańcy daniny miejskie odrabiali przy naprawie murów, dróg i mostów.

W okresie tronu elekcyjnego, pacta conventa, rozszerzając przywileje magnatów i szlachty, są początkiem upadku i ruiny miast w Polsce, a więc i Przeworska. Jakkolwiek także i królowie elekcyjni potwierdzają dawne przywileje (oryginalne przywileje królów od Zygmunta I II. do włącznie Augusta II. znajdują się w archiwum miejskiem) wobec przemocy możnych przywileje te pozostają jedynie na papierze, natomiast miasto ponosić musi coraz większe ciężary na rzecz państwa i magnatów. Wbrew dawnemu przywilejowi, którego ostatnie potwierdzenie

z roku 1594 Konstantego księcia Ostrogskiego w oryginale w Przeworsku się znajduje, a według którego jedynie 2 rodzinom żydowskim wolno było w Przeworsku mieszkać, żydzi wciskają się pod opieką Dominium coraz więcej do miasta, a z ich przybyciem w pierwszym rzędzie handel wymyka się z rąk mieszczan, a następnie podupadają rzemiosła, w szczególności tkactwo, z którego Przeworsk ongiś szeroko słynął. Żydzi wykupując surowiec (przędzę), czynią tkaczów od siebie zależnymi i zmieniają ich z biegiem czasu w swych wyrobników i dostawców gotowego towaru po cenach przez siebie dyktowanych.

Dominium przywłaszcza sobie iure caduco części gruntów miejskich, osadza na nich swoich poddanych, stąd ciągłe spory i zatargi między miastem i zamkiem o jurysdykcję. Z biegiem czasu utworzono w ten sposób osobne wsi (pagus), podległe całkowicie jurysdykcji zamkowej i nazwane później Budami przeworskiemi i Mokrzanką.

Stopniowo pod różnemi pozorami dominium zaczyna całkowicie lub częściowo pobierać dotychczasowe dochody miejskie z szynków, jatek, składów, miodosytni, browarów i blechowni płócien.

Miasto oczywiście broni się przed tymi zakusami i uszczuplaniem dochodów, ale — rzecz w ówczesnych stosunkach naturalna—bezskutecznie.

Prawie wszystkie burze wojenne od wschodniej ściany Rzeczypospolitej docierają do Przeworska, a więc zagony tatarskie i tureckie, a także zastępy Chmielnickiego i Buturlina podczas wojen kozackich. Każda taka burza wojenna przynosi pewne szkody miastu, a zastępy sułtana Bajazeta niszczą część murów obronnych. Podczas wojen szwedzkich Szwedzi zajmują Przeworsk i łupią go doszczętnie, a już w następnym roku podstępują pod Przeworsk wojska Rakoczego.

Te właśnie wszystkie przejścia wojenne i szkody przez nie miastu wyrządzone dają najlepsze świadectwo, jak wspaniałym i kwitnącym musiał być ongiś stan miasta, jeżeli w połowie 17. wieku, a więc w dobie największego upadku Rzeczypospolitej i miast, Przeworsk wykazuje jeszcze około 400 domów, należących do jurysdykcji miejskiej i około 2500 mieszkańców. W obrębie murów

znajdują się 3 kościoły, z których najstarszy pod wezwaniem św. Katarzyny na obecnym placu Mickiewicza, Konwent Kanoników regularnych Grobu Bożego (Miechowitów) zamieniony później na kościół parafjalny, a erygowany i dotowany przez Rafała z Tarnowa około r. 1363. Konwent OO. Bernardynów około r. 1464 powstały, złączony następnie obronnym murem z warownią miejską. Poza murami znajdował się kościół św. Michała Archanioła oraz kościół pod wezwaniem NPM. Śnieżnej. W mieście znajduje się około 10 cechów (konfraterni), z których najliczniejszy cech płócienniczy czyli tkacki liczy przeszło 300 samych mistrzów, a z czeladzią i uczniami przeszło 500 osób, płótna przeworskie idą daleko zagranicę Polski, nawet aż do Francji (do Lyonu).

Mieszczanie cieszą się w tym czasie dostatkiem i zamożnością, jak tego dowodzą zapisane w aktach miejskich taksy i komplanacje, które świadczą, że nieraz mieszczanie, a najczęściej tkacze dawali swym córkom oprócz kosztowności nieraz po 2000 dukatów wiana.

Od połowy 17. wieku aż do pierwszego rozbioru Polski nie zanotowano w aktach magistrackich żadnego ważniejszego zdarzenia.

Gdy Austrja po pierwszym zaborze zaczęła zabrane ziemie Rzyczypospolitej administracyjnie urządzać, znalazł się Przeworsk w jurysdykcji cyrkułu Rzeszowskiego i począł dzielić los innych podobnych miast i miasteczek w »rewindykowanej« Galicji.

W aktach miejskich, pochodzących już z czasów zaboru austryjackiego, a więc z drugiej połowy 18 wieku znajdują się dwie charakterystyczne notatki »na wieczną rzeczy pamiątkę«.

W styczniu 1786 zanotowano:

»W roku ubiegłym 1785 przy erygowaniu drogi publicznej, cesarską zwanej, bram dwie miejskich, wspaniałych i ozdobnych, za czasów jeszcze Króla Polskiego Zygmunta około roku 1500 fundowanych zwalono, domów 13 obcięto, wieżę farną miedzią pokryto i w bani pod krzyżem napis ulokowano. Grunta, łąki, ogrody, pastwiska, lasy mierzano i takowe mierzanie nazwano »urbarium«.

Druga adnotacja pochodzi z roku 1890.

»Adnotuje się dla wiecznej rzeczy pamiątki, iż na rzecz Funduszu religji pod rokiem 1789 kościół drewniany Najśw. Panny Marji Śnieżnej, na przedmieściu łańcuckiem sytuowany, odprzedany został. Także kościół murowany w mieście sytuowany, pod tytułem św. Katarzyny będący, na rzecz Funduszu religji przez Najwyższe Rządy krajowe licytowany i przedany jest obywatelom tutejszym. Obraz św. Katarzyny wraz z ołtarzem do kościoła farnego przeniesiony, ulokowany został na boku lewym kaplicy grobowej. Matka Boska zaś Śnieżna do kościoła Panien Miłosiernych oddana i jest na prawym boku w ołtarzu nowo erygowanym, co Potomności podaje się do wiadomości«.

Dzieje Przeworska pod zaborem austryjackim kształtują się coraz smutniej. Zachodni przemysł fabryczny zabija rzemiosło, a szczególniej tkactwo, mieszczanie ubożeją, miasto upada, a gdy w roku 1833 ofiarą panującej wówczas cholery pada znaczna część mieszkańców miasta, Przeworsk liczy niespełna połowę tej ilości mieszkańców, którą wykazywał w połowie 17. w. Z dawnej świetności i rozrostu cechu płócienniczego, pracującego na kilkuset warsztatach, już za pamięci autora niniejszego szkicu pozostaje w ruchu zaledwie kilka warsztatów, wyrabiających zamiast sławnych drelichów przeworskich zwyczajne płótna na zamówienie oraz tak zwane »sipy« do opakowań. Obecnie istnieje jeszcze jeden warsztat tkacki, ograniczający swą pracę do przygodnego wyrobu chodników ze starych gałganków.

Zmiana na lepsze i stopniowy rozwój miasta oraz dobrobytu jego mieszkańców datują się dopiero od 19. wieku tj. roku 1895. W roku tym zbudowana została i po raz pierwszy uruchomiona cukrownia przeworska, staraniem Ordynata przeworskiego ks. Andrzeja Lubomirskiego i kapitałami wyłącznie polskiemi. W 6 lat później uruchomiono rafinerję cukru, jedną z największych w ówczesnej Austrji i w obu tych fabrykach kilkuset tutejszych rzemieślników i robotników znajduje pracę na na miejscu, podczas gdy w czasach upadku miasta rzemieślnicy przeworscy, jak np. murarze szukali pracy nietylko po całej Polsce etnograficznej, ale i daleko poza jej granicami.

Obecny stan miasta i mieszczaństwa nie można nazwać doskonałym, lecz to nie zależy w zupełności od stosunków lokalnych.

Powojenne zniszczenie całej Europy, a szczególniej Polski, na której przeważnej części ziem szalały gigantyczne zapasy wojny światowej, niosąc ze sobą zniszczenie i zagładę setek tysięcy budynków i warsztatów pracy, zniszczenie kilkudziesięcioletnich zasobów materjalnych społeczeństwa, budowanie w tych ciężkich warunkach niepodległej naszej Ojczyzny, nakładają na społeczeństwo, a w szczególności na mieszczaństwo dotkliwe ciężary, lecz przez wytrwanie i konsolidację społeczeństwa dojdziemy niezadługo do lepszych czasów i lepszej przyszłości.

„GWIAZDA“

Towarzystwo mieszczan chrześcijańskich w Przeworsku

1892 — 1926.

W chwili, gdy Towarzystwo nasze miało powstać, poza najstarszą Gwiazdą lwowską istniało w ówczesnej Galicji pod wspólną nazwą Gwiazd kilka Towarzystw mieszczańskich, lecz tylko po większych miastach, jak Przemyśl, Rzeszów, Tarnów, Jarosław. Życie kulturalno-oświatowe mieszczańskie w mniejszych miastach i miasteczkach prawie nie istniało, a życie towarzyskie ograniczało się jedynie do stosunków prywatnych.

Oczywiście i Przeworsk nie był w tym kierunku wyjątkiem, jakkolwiek mieszczaństwo przeworskie silnie odczuwało potrzebę tego rodzaju zrzeszenia się.

W tak podatnym gruncie chodziło jedynie o rzucenie myśli, któraby zakiełkowała i wydała pożądane owoce. I myśl taka padła.

W drugiej połowie sierpnia 1892 trzej młodzi ludzie, a to akademicy Mateusz Jurkiewicz i Władysław Zubicki oraz abiturjent gimnazjalny Jan Krogulecki myśl tę poruszyli, lecz w obawie, że hasło rzucone przez młodych nie znajdzie należytego oddźwięku wsród mieszczaństwa, zwrócili się z przedstawieniem sprawy do ówczesnego administratora parafji przeworskiej ś. p. X. Piotra Wenca, nadzwyczaj czcigodnego kapłana, cieszącego się wśród mieszczaństwa przeworskiego zasłużoną popularnością.

X. Wenc nadzwyczaj gorąco zajął się tą sprawą i już po upływie tygodnia zostało zwołane pierwsze Zgromadzenie konstytuujące do szkoły żeńskiej, mieszczącej się wówczas w nieistniejącym już dziś domu Świąteckich na rogu ulicy Krakowskiej i Świętojańskiej, na którem to zgromadzeniu uchwalono statut przyszłego Towarzystwa i wybrano Komitet organizacyjny w osobach X. Piotra Wenca, Dymnickiego Leona, Kroguleckiego Karola, Kruczkiewicza Ignacego i Sebastjana Muchy.

Statutowa nazwa Towarzystwa opiewała: »Gwiazda Przeworska«, Stowarzyszenie mieszczan chrześcijańskich pod opieką św. Józefa, który do dziś dnia jest patronem

Towarzystwa. Statut Towarzystwa zatwierdzony został reskryptem Namiestnictwa z dn. 13 listopada 1892 L. 91, 187.

W międzyczasie rozpoczyna się gorączkowa praca nad uruchomieniem Towarzystwa. Najbardziej daje się odczuwać brak lokalu i tu przychodzi z pierwszą pomocą Leon Dymnicki, odstępując w domu swoim jeden pokój bezpłatnie na czas od 13. października do 14. listopada 1892, dzień zatem 13. października 1892 uważać należy jako dzień otwarcia Towarzystwa, gdyż od tego dnia członkowie schodzą się codziennie na wspólne czytanie czasopism, pogadanki i zabawy. W listopadzie 1892 wynajmuje Towarzystwo w drugim domu Leona Dymnickiego lokal złożony z 3 pokoji i kuchni, którego urządzeniem i zakupnem najpotrzebniejszych przedmiotów zajmują się X. Piotr Wenc, Dymnicki Leon i Krogulecki Karol, którzy w tych pierwszych, najtrudniejszych początkach najwalniejsze Towarzystwu oddają usługi.

Pierwsze Walne Zgromadzenie młodego Towarzystwa odbyło się w dniu 11. grudnia 1892. Przewodniczącym wybrano X. Piotra Wenca; sekretarzuje Rolski Wincenty. Po zdaniu przez Komitet organizacyjny sprawozdania z czynności i rachunków z przychodów i wydatków do czasu Walnego Zgromadzenia, przystąpiono do pierwszego wyboru Władz Towarzystwa. Prezesem wybrano jednogłośnie X. Wenca Piotra, wiceprezesem Kroguleckiego Karola, do Wydziału zaś wchodzą: Świtalski Władysław, Dymnicki Leon, Maksymczyk Leopold, Krogulecki Kazimierz, Rarogiewicz Antoni, Rożański Jan, Trybalski Franciszek. Zastępcy: Chmurowicz Walenty, Niespodziański Piotr, Śliwiński Karol. Wydział wybiera: sekretarza Krogulskiego Kazimierza, skarbnika Rarogiewicza Antoniego, gospodarza Rożańskiego Jana, bibljotekarza Maksymczuka Leopolda.

Uroczyste otwarcie i poświęcenie lokalu Gwiazdy obchodzono w dniu 28. grudnia 1892 nabożeństwem, poświęceniem obrazu Patrona Towarzystwa i skromną wspólną ucztą.

W pierwszym roku istnienia liczy Gwiazda 84 członków, których imienny spis podajemy na końcu.

Pierwszy przez Wydział uchwalony regulamin wewnętrzny opiewał: 1) lokal Towarzystwa otwarty do 12 w nocy; 2) w niedziele i święta do południa wszelkie zabawy hałaśliwe są wzbronione; 3) pisma i książki wolno czytać jedynie w lokalu, wyjątek stanowią członkowie chorzy.

I zaczyna się normalne życie Towarzystwa, silny codzienny ruch członków w lokalu, żmudna praca Wydziału nad zgromadzeniem funduszów, celem uzupełnienia urządzenia lokalu, powiększenia bibljoteki i zwiększenia ilości czasopism.

Z ważniejszych zdarzeń z pierwszego roku istnienia Gwiazdy wymienić należy: Na posiedzeniu Wydziału w dniu 3 stycznia 1893 rzucono pierwszą myśl sprawienia sztandaru i na ten cel składają równocześnie dobrowolne datki po 1 złr. Władysław Świtalski, Leon Dymnicki i Karol Krogulecki. — W dniu 28. stycznia urządza Gwiazda nabożeństwo za poległych 63 roku.— 24. marca odbywają członkowie wspólną spowiedź wielkanocną.

W tym też roku ponosi Gwiazda wielką stratę, gdyż jej niestrudzony organizator i pierwszy Prezes X. Piotr Wenc, otrzymawszy probostwo w Husowie, opuszcza Przeworsk. »Gwiazda« żegna go uroczyście i wysyła delegację na jego ingres do Husowa.

Po pierwszym roku istnienia życie Towarzystwa idzie zwykłym torem. Gwiazda urządza zebrania towarzyskie, przedstawienia, wieczorki i zabawy, a niekiedy i odczyty, lecz bardzo rzadko z powodu braku prelegentów.

Następny przebieg dziejów Gwiazdy pozwolimy sobie podać w formie zapisków kronikarskich.

2-gie Walne Zgromadzenie wybiera prezesem X. Władysława Tryczyńskiego, zastępcą Władysława Świtalskiego.

W czerwcu 1894 bierze Towarzystwo udział przez delegację w otwarciu Gwiazdy w Łańcucie, a w lipcu tegoż roku również przez delegację udział w 25-letnim jubileuszu Gwiazdy lwowskiej i tam właśnie powstaje pierwsza myśl założenia Związku Gwiazd. Myśl ta zrealizowaną została dopiero w najnowszych czasach i Związek Gwiazd formalnie istnieje, lecz niestety dotychczas działalności swej nie rozpoczął.

Trzecie Walne Zgromadzenie wybiera Prezesem X. Józefa Ramockiego, zastępcą Władysława Świtalskiego, czwarte wybiera tegoż samego Prezesa, zastępcą zaś Władysława Baumanna. Piąte Walne Zgromadzenie: Prezesem X. Dr. Stefan Komorowski, zastępcą Władysław Świtalski,— jednak Prezes w ciągu roku rezygnuje wskutek wyboru na posła do parlamentu.

Na 6-tem Walnem Zgromadzeniu w dniu 6-tym stycznia 1899 wybrany Prezesem Władysław Baumann, zastępcą Michał Anaszkiewicz. — Z chwilą wyboru Władysława Baumanna, który nieprzerwanie aż do swej śmierci w roku 1917 był prezesem Gwiazdy i dla dobra i rozwoju Towarzystwa nadzwyczajne położył zasługi, zaczyna się usilna praca, skierowana do nabycia własnego domu.

Sprawa nabycia własnego domu zostaje niebawem zrealizowaną, a za staraniem Prezesa na dogodnych warunkach. Wydział w dniu 10. grudnia 1900 uchwala zakupno domu zwanego Baumanówką, w którym Towarzystwo do dziś dnia się mieści, za kwotę 4.500 złr., z których 2000 płatne są zaraz, reszta ceny kupna w ratach rocznych po 500 złr. i uchwałę tę Nadzw. Walne Zgromadzenie z dnia 26. grudnia 1900 zatwierdziło i równocześnie uchwaliło zamianować Prezesa Władysława Baumanna członkiem honorowym Towarzystwa.

Ponieważ zakupiony dom wymagał restauracji i odpowiedniej adaptacji, przeto na tem Zgromadzeniu członkowie oświadczają gotowość przyczynienia się do tychże. W szczególności deklarują bezpłatną robociznę: murarską po dni 12 Lew Jakób i Tokarski Karol, po dni 6: Golankiewicz Józef, Rybacki Karol, Kunysz Józef, Świtalski Władysław; Mirkiewicz Walenty zaś bezpłatny nadzór oraz dekoracje. Roboty stolarskie wartości 10 złr. deklarują: Kruk Karol, Jabłoński Franciszek i Chomicki Kazimierz. Następnie deklarują: Bębenek Stanisław okucie potrzebne, Markocki Antoni 10 wozów piasku Wincenty Jurkiewicz oraz Fryderyk Sala zwózkę materjałów, Antoni Rarogiewicz i Edward Protaszewicz dekoracje do sali.

Na pokrycie płatnej zaraz części ceny kupna zaciąga Gwiazda pomiędzy członkami pożyczkę skryptową.

Oprócz wyżej wymienionych wielu dalszych członków ofiarowało rozmaite świadczenia, czy to w robociźnie, czy też w materjałach przy rekonstrukcji budynku, nazwiska jednak tych członków w aktach Towarzystwa nie są uwidocznione.

W tych warunkach zaraz po dokonaniu kupna rozpoczyna się intenzywna praca koło adaptacji które gotówką kosztowały Towarzystwo 2.464·76 K. i w dzień Zielonych Świąt w roku 1901 następuje otwarcie własnego domu poświęceniem tegoż, wspólną ucztą, a wieczorem zabawą taneczną.

Walne zgromadzenie w dniu 6 stycznia 1902 mianuje drugiego członka honorowego w osobie X. Dra Stefana Komorowskiego.

W tymże roku w dniu 7. grudnia obchodzi Gwiazda dziesięciolecie swego istnienia uroczystym wieczorem ze słowem wstępnem.

Walne Zgromadzenie w dniu 31. stycznia 1904 przynosi zmianę w osobie zastępcy prezesa, którym zostaje Wincenty Jurkiewicz. Ponieważ dawny statut po 12 o letniem istnieniu Towarzystwa nie odpowiadał rozwojowi Towarzystwa i zmienionym stosunkom społecznym, uchwalono go zmienić i do przeprowadzenia tej zmiany wybrano komisję, składającą się z 4 członków, a to: Jana Kroguleckiego, Antoniego Hannaka, Leona Pieniążka i Michała Pretoriusa.

W tym samym roku 1904 została wybudowaną kręgielnia, której koszt wynosił Kor. 334.39.—.

Walne Zgromadzenia 1905 i 1906 nie sprowadziły żadnych zmian w prezydjum Gwiazdy.

Przy posiedzeniu Wydziału w dniu 15. maja 1906 na wniosek X. Feliksa Pawłowskiego uchwalono sprawienie sztandaru i uchwała ta w krótkim czasie została zrealizowaną, bo już w dniu 12. sierpnia 1906 nastąpiło uroczyste poświęcenie sztandaru przy współudziale licznych bratnich Towarzystw. Koszt sprawienia sztandaru wynosił K 564.—.

Walne Zgromadzenie 3. lutego 1907 przynosi zmianę w osobie zast. prezesa, którym zostaje X. Leon Gondelewski, proboszcz przeworski. Następne Walne Zgro-

madzenie w dniu 3. lutego 1908 zmienia zast. prezesa, którym zostaje napowrót Wincenty Jurkiewicz.

W roku 1908 w lutym zawiązuje się przy Gwieździe chór męski pod batutą Jana Kroguleckiego. Chór uprawia przeważnie pieśni religijne, lecz pozatem występuje również kilkanaście razy na uroczystych wieczorach lub wieczorkach muzyczno-wokalnych Towarzystwa. Chór ten niestety po około 3-letniem istnieniu wskutek braku chętnych członków przestał istnieć.

Wobec rozwoju Towarzystwa i zwiększenia się liczby członków daje się odczuć potrzeba znacznie większego gmachu, a szczególniej sali, odpowiednio urządzonej, wskutek czego na posiedzeniu Wydziału w dniu 20. maja 1908 zapada uchwała co do budowy nowego domu względnie samej sali z potrzebnemi ubikacjami tj. sceną i garderobami i w celu przygotowania sprawy wybrano Komisję w skład której weszli: Kazimierz Zawilski, Walenty Rybacki i Walenty Mirkiewicz.

Na tem samem posiedzeniu Wydziału zapadła uchwała zorganizowania przy Towarzystwie orkiestry i do przeprowadzenia tej sprawy wybrani zostali X. Ferdynand Beigert, Kazimierz Zawilski, Stanisław Bębenek i Jan Krogulecki.

W dniu 8 sierpnia 1908 bierze Gwiazda gremjalny udział w poświęceniu sztandaru Sokoła przeworskiego.

Po śmierci ś. p. Wincentego Jurkiewicza zastępcą prezesa zostaje X. Ferdynand Beigert.

Walne Zgromadzenie w dniu 7 lutego 1909 uchwala ponownie zmianę statutu i wybiera do Komisji statutowej Kazimierza Kroguleckiego, Stanisława Anaszkiewicza, Stanisława Witkowskiego, Jana Kroguleckiego i Michała Jenkego.

Na tem samem Walnem Zgromadzeniu Komisja zdaje sprawę z organizacji orkiestry, której koszt wyniósł K. 1617, w czem fundusze Gwiazdy wyrażają się kwotą K. 1000. reszta zaś z dobrowolnych datków i subwencji. Orkiestra ta istniała aż do czasów wojny, podczas której instrumenty zostały rozkradzione, częściowo zaś zabrane przez Rosjan.

W dniu 16. stycznia 1910 Nadzw. Walne Zgromadzenie uchwala zmieniony statut, który jednak nie wszedł

w życie wskutek zaniedbania uzyskania zatwierdzenia władzy.

Na Walnem Zgromadzeniu w roku 1910 zastępcą prezesa zostaje Antoni Rarogiewicz, który od powstania Towarzystwa pełnił nieprzerwanie funkcję skarbnika.

W roku tym zakupuje Towarzystwo sąsiednią realność Ignacego Mirkiewicza, co zostało zatwierdzonem uchwałą Nadzw. Walnego Zgromadzenia w dniu 12. czerwca 1910.

W roku 1912 Nadzw. Walne Zgromadzenie zatwierdza plany nowego budynku. We wrześniu tegoż roku bierze Gwiazda udział w jubileuszu Gwiazdy Jarosławskiej, w dniu zaś 13. października 1912 w pierwszym zjeździe delegatów Związku Gwiazd w Rzeszowie.

W czasie od roku 1912 do roku 1914 nie zaszły w życiu Towarzystwa żadne ważniejsze wypadki, godne wzmianki.

Z chwilą wybuchu wojny światowej bierze Gwiazda moralny i materjalny udział w organizowaniu i subwencjonowaniu drużyn sokolich i legjonów, lecz w tym kierunku niestety żadnych konkretnych danych podać nie jesteśmy w możności, gdyż odnosząca się do tego okresu część księgi protokołów została wyciętą, prawdopodobnie z obawy przed Moskalami i niewiadomo, co się z nią stało.

Od chwili wybuchu wojny w roku 1914 do jesieni 1917 następuje zastój w działalności Gwiazdy. Przemarsze wojsk, inwazja rosyjska, kwaterunki wyrządzają Towarzystwu bardzo poważne szkody. Gwiazda traci wszystkie instrumenty muzyczne, prawie całe urządzenie wewnętrzne i stosunkowo nieznaczną część biblioteki, która z tych opałów wyszła jeszcze najwięcej obronną ręką. Pierwsze konieczne reparacje budynku dla zatarcia niszczących śladów wojny pochłonęły cały ówczesny zapas kasowy Gwiazdy w wysokości 1340 kor. Ogólną wysokość szkód wojennych Gwiazdy ustaliła Komisja szacunkowa na kwotę 14.735 kor. złotych. Ogólny koszt przywrócenia budynku i inwentarzy do pierwotnego stanu wyniósł 18,760.50 kor.

Od 1. marca 1917 mieści się przez dłuższy czas w lokalu Gwiazdy konsum mieszczański, celem ułatwienia członkom Gwiazdy i ogółowi mieszczaństwa aprowizacji w ówczesnych ciężkich czasach.

W tym samym roku 1917 ponosi Towarzystwo ciężką stratę przez śmierć swego długoletniego, wielce zasłużonego prezesa i honorowego członka Władysława Baumanna.

Następcą zostaje Antoni Rarogiewicz, członek Wydziała i skarbnik Gwiazdy od samego początku istnienia Towarzystwa bez przerwy, zastępcą zaś wybrano Feliksa Rybackiego.

Po wojnie i już w niepodległej Ojczyźnie pierwsze Walne Zgromadzenie doroczne odbyło się w dniu 9. marca 1919, w roku zaś następnym na Nadzw. Walnem Zgromadzeniu w dniu 16. maja 1920 uchwalono nowy statut Towarzystwa, dostosowany do zmienionych warunków, który dotychczas obowiązuje.

Z początkiem roku 1922 ustępuje z godności prezesa Antoni Rarogiewicz z powodu słabego stanu zdrowia, a Walne Zgromadzenie w dniu 21. maja 1922 wybiera prezesem Józefa Kroguleckiego, którzy dotychczas godności te sprawują.

W ostatnich czasach życie w Gwieździe zaczęło iść znaczniejszem i szybszem tempem. Ilość członków znacznie się zwiększyła, osiągając cyfrę 226 członków, niestety jednak wskutek ogólnej depresji ekonomicznej i zubożenia społeczeństwa był Wydział zmuszony w myśl postanowień statutu członków zalegających z wkładkami wykreślić, wskutek czego obecny stan członków w dniu 1. lipca 1926 wynosi 174 osób.

Również w ostatnim roku powiększono znacznie bibliotekę przez zakupno nowych książek, przez co stan tejże przedstawia się obecnie w cyfrze 1120 tomów.

Największą obecnie troską Towarzystwa jest przyszła budowa nowego gmachu, stary bowiem budynek, a w szczególności szczupłość sali i brak miejsca na umieszczenie sceny uniemożliwia dawanie przedstawień, mimo, że nie brak chętnych do pracy amatorów. Wskutek tej okoliczności musi Towarzystwo zrezygnować z tej gałęzi pracy kulturalnej a cierpią na tem również i finanse Gwiazdy. Przy obecnych jednak stosunkach ekonomicznych i kredytowych i z uwagi na stan finansów Towarzystwa sprawa ta jeszcze długi czas pozostać musi w sferze nieziszczalnych pragnień.

W ostatnich czasach uwidocznił się w Towarzystwie ruch, mający na celu polityczną i ekonomiczną organizację mieszczaństwa pod przewodnictwem Gwiazdy. Ruch ten powstał na tle ogólnych stosunków społecznych w Państwie, a nadto na tle ustawodastwa fiskalnego oraz nadmiernej rozbudowy ustawodastwa społecznego, których skutki najwięcej dotykają mieszczaństwo, powodując jego zubożenie. Oby ruch ten w jak najkrótszym czasie sprowadził konsolidację wszystkich mieszczan bez różnicy poglądów i zjednoczył ich pod względem narodowym i państwowo-twórczym.

SPIS

członków Gwiazdy Przeworskiej w pierwszym roku istnienia 1892—1893

1) † Bańkowski Karol
2) Bębenek Stanisław
3) † Chmurowicz Walenty
4) † Chomicki Kazimierz
5) † Chomicz Marcin
6) † Chomicz Tomasz
7) Czado Alojzy
8) † Dymnicki Leon
9) Gogojewicz Ignacy
10) † Gogojewicz Tomasz
11) Gogojewicz Wincenty
12) † Golankiewicz Karol
13) Hajduk Wojciech
14) Janicki Stanisław
15) † Jung Ignacy
16) † Jurkiewicz Karol
17) † Jurkiewicz Wincenty
18) † Kogut Józef
19) † Konieczny Stanisław
20) † Kostkiewicz Andrzej
21) † Krogulecki Franciszek
22) Krogulecki Jan młod.
23) † Krogulecki Józef starszy
24) Krogulecki Józef młod.
25) † Krogulecki Karol
26) † Krogulecki Kazimierz
27) † Krogulecki Mateusz
28) Krogulecki Władysław
29) Kropiwnicki Adolf
30) † Kruk Ignacy
31) † Kruk Karol
32) † Kupka Michał
33) † Lipski Jan
34) † Maksymczuk Leopold
35) Mirkiewicz Ignacy młod.
36) Mirkiewicz Jan młod.
37) † Mirkiewicz Karol
38) Mroszczyk Franciszek
39) Mucha Józef
40) † Mucha Sebastjan
41) † Niedziocha Jan
42) † Niespodziański Piotr
43) X. Paszkiewicz Jan
44) † Piestrak Wincenty
45) Pretorius Michał
46) † Peszko Jan
47) † Przewrocki Marcin
48) Osikowski Józef
49) † Rarogiewicz Antoni
50) † Rejmański Stanisław
51) Reyman Jan
52) Ringenberg Karol
53) Ringenberg Stanisław
54) † Rolski Ignacy
55) † Rolski Karol
56) Rolski Karol młod.
57) † Rolski Maciej
58) Rolski Stanisław
59) † Rolski Tomasz
60) † Rolski Wincenty
61) † Rożański Jan
62) Romański Wiktor
63) † Rybacki Wincenty
64) † Sala Fryderyk
65) Sala Józef
66) Sala Władysław
67) † Śliwiński Andrzej
68) † Śliwiński Karol
69) † Śliwiński Maciej
70) † Śliwiński Stanisław
71) Sowiński Jan
72) † Stoporzyński Józef
73) Świtalski Jan
74) † X. Studziński Władysław
75) Stanek Tomasz
76) † Świtalski Władysław
77) † Szkolnicki Jan
78) † Trybalski Antoni
79) † Trybalski Franciszek
80) † X. Wenc Piotr
81) † Wodecki Jan
82) Wojnarowicz Józef
83) † Wajdowicz Andrzej
84) † Zubicki Ignacy

SPIS

członków Gwiazdy Przeworskiej według stanu w dniu 1-szym lipca 1926 r.

Członkowie honorowi Towarzystwa:

† Baumann Władysław
X. Dr. Komorowski Stef.
† Rarogiewicz Antoni
X. Gondelowski Leon.

1) Anaszkiewicz Stanisław
2) Anaszkiewicz Franciszek
3) Andruszewicz Marjan
4) Bębenek Stanisław
5) Bębenek Władysław
6) Bębenek Zygmunt
7) Baczyński Mikołaj
8) Bieniaszowa Katarzyna
9) Bieniasz Stefan
10) Bieniasz Wiktor
11) Brania Ludwik
12) Bobulski Klaudjusz
13) Borcz Józef
14) Bisz Stefan
15) Chlebuś Jan
16) Chłąd Juljan
17) Chmiel Józef
18) Chmurowicz Antoni
19) Chmurowicz Wiktorja
20) Cwakliński Stanisław
21) Ćwierz Tomasz
22) Czepielewski Stanisław
23) Chmiel Władysław
24) Chwałek Wilhelm inż.
25) Dąbrowiecki Kazimierz
26) Danielewicz Ignacy
27) Dzieniewicz Karol
28) Drapalski Ignacy
29) Drapalski Czesław
30) Dutkiewicz Eugienjusz
31) Fornalski Jan
32) Filipowski Franciszek
33) Golankiewicz Bartłomiej
34) Gogojewicz Wincenty
35) Graczyński Władysław
36) Hołub Jan
37) Hołub Józef
38) Jabłoński Alfred
39) Jabłoński Franciszek
40) Jabłoński Roman
41) Januszewski Józef
42) Jelinek Franciszek
43) Jurkiewicz Władysław
44) Jenschke Fryderyk
45) Jung Franciszek
46) Jaryczewski Witold
47) Jarosz Jan
48) Jadach Aleksander
49) Krogulecki Józef
50) Krogulecki Juljan
51) Krogulecki Jan
52) Kapusta Wojciech
53) Kapustowa Teresa
54) Klein Oskar
55) Konieczny Jan
56) Kulpa Michał
57) Kadlewicz Tadeusz
58) Kadlewicz Zuzanna
59) Kadlewicz Stanisław
60) Krzan Roman
61) Kapaściński Stanisław
62) Krukiewicz Tadeusz
63) Kunysz Walenty
64) Lewicki Antoni
65) Lichota Mateusz
66) Lisiewicz Michał
67) Lisiewicz Walenty
68) Lew Józef
69) Lew Jan
70) Lew Jakób
71) Lew Szczęsny
72) Lechowski Stanisław
73) Ludwig Michał
74) Michalec Ludwik
75) Mroczyński Jan
76) Mroczyński Antoni
77) Mróz Adam
78) Motyka Michał
79) Mucha Józef
80) Michał August

81) Mańkut Stefan
82) Markocki Wincenty
83) Markocka Stefanja
84) Motyl Karol
85) Mirkiewicz Karol
86) Mirkiewicz Jan
87) Mirkiewicz Stanisław
88) Mirkiewicz Ignacy
89) Mirkiewicz Stanisł. młod.
90) Mirkiewicz Kazimierz
91) Mirkiewicz Walenty
92) Mirkiewicz Tadeusz
93) Mirkiewicz Henryk Józef
94) Mirkiewicz Michał
95) Mirkiewicz Antoni
96) Mirkiewicz Franciszek mł.
97) Mirkiewicz Władysław st.
98) Mirkiewiczowa Elżbieta
99) Mirkiewiczowa Stefanja
100) Mirkiewiczowa Janina
101) Michałowski Bolesław
102) Mureńko Józef
103) Nowakowski Józef
104) Nowak Józef
105) Niedziocha Juljan
106) Orłowski Stanisław
107) Orłowski Jan
108) Ostrowski Michał
109) Dr. Ossadnik Jan
110) Pretorius Michał
111) Pretorius Władysław
112) Plesnar Tomasz
113) Plesnar Marja
114) Pieniążek Jan, poseł
115) Pelc Józef
116) Palej Leonard
117) Przedzimirski Seweryn
118) Piekarz Szymon
119) Rzepa Emil
120) Rut Stanisław
121) Reder Leon
122) Rybacki Karol
123) Rybacki Walenty
124) Rybacki Feliks
125) Rybacki Stanisław
126) Rolski Michał
127) Rolski Karol
128) Rolski Franciszek
129) Rolski Stanisław
130) Rolska Bronisława
131) Świtalski Juljan
132) Dr. Świtalski Stefan
133) Świtalski Ignacy
134) Świtalski Władysław
135) Świtalski Leon
136) Świtalski Stefan
137) Świtalski Stanisław
138) Świtalski Józef
139) Strutyński Jan
140) Dr. Smyczyński Ignacy
141) Szlęk Wojciech
142) Suchecki Józef
143) Scholl Florjan
144) Stonoga Stefan
145) Ślimak Karol
146) Stanek Władysław
147) Stuchliński Michał
148) Szajna Stanisław
149) Sterne Adam
150) Sowiński Stanisław
151) Śliwa Jan
152) Smyka Józef
153) Słowik Michał
154) Stępak Jan
155) Siwak Antoni
156) Sala Juljan
157) Trybalska Elżbieta
158) Trybalski Ignacy
159) Trybalski Michał
160) Trybalski Franciszek
161) Trybalski Stanisław
162) Twardowski Stanisław
163) Wajdowicz Franciszek
164) Wach Jan
165) Walaszek Marjan
166) Weiss Antoni
157) Wiśniowski Stanisław
168) Wiśniowski Teofil
169) Woźniak Stanisław
170) Woźniak Marjan
171) Zawilski Kazimierz
172) Zub Karol
173) Zajączkowski Stanisław
174) Żelazny Stanisław
175) Zajączkowski Zygmunt

PROGRAM

Uroczystego obchodu 35-lecia istnienia Towarzystwa mieszczan chrześcijańskich „Gwiazda“ w Przeworsku w dniu 1. sierpnia 1926.

1) 31. lipca wieczorem i 1. sierpnia rano pochód muzyki po ulicach miasta.

2) 1. sierpnia o godz. 8.30 zebranie gości i członków w lokalu Towarzystwa.

3) Pochód do kościoła parafjalnego na nabożeństwo z kazaniem okolicznościowem.

4) Po nabożeństwie powrót do Domu Towarzystwa, powitanie gości i krótka prelekcja o powstaniu i rozwoju Towarzystwa.

5) Zwiedzenie miasta i następnie wspólny obiad o godz. 12.30 w lokalnościach Towarzystwa za wkładką Zł. 3.— od osoby.

6) O godzinie 15-tej początek zabawy ogrodowej w parku XX. Lubomirskich a w razie niepogody Zabawa taneczna w lokalu Towarzystwa.

5,-